

Лекція 3. Фінансування інвестиційних проектів.

1.1. Інвестиційні потреби проекту і джерела їх фінансування.

1.2. Структура і характеристика необхідних інвестицій.

1.3. Джерела інвестування ресурсів, доступних для українських підприємств.

2.1. Інвестиційні потреби проекту і джерела їх фінансування.

Визначення інвестиційних потреб та інвестиційних можливостей підприємства – це дуже важливий етап розробки проекту. Інвестиційні потреби проекту - це обсяг інвестиційних ресурсів, необхідних для досягнення цілей за проектом.

Після визначення потреб в інвестиційних ресурсах, оцінюються інвестиційні можливості підприємства. У процесі оцінки визначається, чи володіє підприємство достатнім внутрішнім потенціалом для того, щоб у сформованих умовах зовнішнього середовища досягти бажаних стратегічних інвестиційних цілей. Внутрішній потенціал оцінюється з позиції фінансових, виробничих, трудових, інформаційних та інших ресурсів підприємства.

Будь-який проект потребує джерел фінансування. *Фінансування проекту* класифікується за різними ознаками:

1. За походженням капіталу: внутрішнє та зовнішнє фінансування;
2. За юридичним статусом власника капіталу: власне та позикове фінансування;
3. За тривалістю надання капіталу: безстрокове, довгострокове (більше 5 років), середньострокове (від 1 до 5 років), короткострокове (до 1 року).

Аналіз структури пасиву бухгалтерського балансу, що характеризує джерела коштів, лежить в основі класифікації джерел фінансування проекту. Вони поділяються на такі види:

- власний капітал;
- нерозподілений прибуток;
- позиковий капітал;
- державні субсидії.

Власний капітал включає статутний фонд і фонди власних коштів.

Статутний фонд спершу формується як стартовий капітал, необхідний для створення підприємства. При цьому власники або учасники підприємства формують його з огляду на власні фінансові можливості і в розмірі, достатньому для виконання тієї діяльності, заради якої воно створюється.

Фонди власних коштів (амортизаційний фонд, ремонтний фонд, фонд розвитку виробництва, резервний фонд, страхові резерви тощо) можуть формуватися без зміни статутного фонду. По суті вони є відкладеним прибутком, що формується і використовується за рішенням органів управління підприємства. Винятком є резервний фонд, вимоги до формування якого визначено законодавством.

Нерозподілений прибуток як джерело фінансування відділяється від власного капіталу тільки тому, що ще не відомо, чи буде він приєднаний до нього. Рішення по прибутку приймається органом управління підприємства.

Позиковий капітал характеризується тим, що має бути повернутий в певні строки.

Державні субсидії теж можуть розглядатися як джерело фінансування проекту, якщо такі субсидії передбачено рішенням державних органів.

2.2. Структура і характеристика необхідних інвестицій.

Початкові інвестиційні витрати повинні визначатися як сума основного капіталу (інвестиції в основний капітал та передвиробничі витрати) і чистого оборотного капіталу.

Основний капітал – це ресурси, що необхідні для створення та оснащення підприємства, а оборотний капітал – ресурси, необхідні для повної чи часткової його експлуатації.

1. Інвестиції в основний капітал: затрати на передінвестиційні дослідження, проведення вишукувальних робіт, на розробку проектних матеріалів, науково-дослідні, експериментальні, конструкторські та проектні роботи, техніко-економічне обґрунтування, на проектування; затрати на купівлю чи оренду земельних ділянок, капітальні вкладення в покращання земель; технологічні витрати; затрати на придбання та монтаж обладнання; вартість будівництва чи реконструкції; створення соціальної інфраструктури.

2. Передвиробничі витрати: витрати на створення господарства (випуск цінних паперів, юридичні витрати); витрати на попередні підготовчі дослідження, що не включаються в кошторис об'єкта (передінвестиційні дослідження, плата консультантам); витрати, пов'язані з діяльністю персоналу в період підготовки виробництва, що не включаються в кошторис (набір та навчання персоналу, адміністративні та накладні витрати); передвиробничі витрати на управління та здійснення проекту, влаштування ділянки; податок на майно, земельний податок та інші аналогічні платежі до початку виробничої діяльності; витрати на передвиробничі маркетингові дослідження; витрати на страхування в період будівництва об'єкта; затрати на випробування, пусконаладочні роботи, освоєння проектних потужностей і досягнення проектних техніко-економічних показників; оплата відсотків за інвестиційним кредитом та інших банківських послуг до початку операційної діяльності; затрати на купівлю патентів, ліцензій, ноу-хау, технологій та інших нематеріальних активів; ліквідаційні видатки (видатки на демонтаж, ліквідацію остаточних основних фондів, відновлення землі); попередження негативних соціальних, екологічних та інших наслідків.

3. Інвестиції в оборотний капітал: товарно-матеріальні запаси, створені на протязі періоду будівництва; сировина та основні матеріали; допоміжні виробничі матеріали; запчастини; незавершене виробництво; готова продукція; швидколіквідні цінні папери; сплачена раніше продукція; рахунки до отримання; касова та банківська готівка.

Крім того, часто необхідні інвестиції і у фазі експлуатації, що включають:

- витрати на купівлю основних засобів з метою розширення модернізації, ріцію ріціоналізації виробництва;
- витрати на купівлю нематеріальних активів;
- витрати на створення об'єктів соціальної інфраструктури;
- вкладення в приріст оборотного капіталу;
- купівлю цінних паперів.

3.3. Джерела інвестування ресурсів, доступних для українських підприємств.

Фінансування інвестицій у перехідний до ринку період здійснюється за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. До внутрішніх джерел належать власні кошти підприємств та заощадження населення, бюджетні асигнування (з державного та місцевих бюджетів), а також довгострокові кредити та позики (державні та комерційні). Зовнішніми джерелами є приватні прямі та портфельні іноземні інвестиції, а також іноземні кредити та позики (у тому

числі під гарантії уряду).

Традиційно в Україні фінансування капітальних вкладень здійснювалось в основному за рахунок внутрішніх джерел. Можна припустити, що й надалі вони будуть відігравати вирішальну роль, незважаючи на активізацію залучення іноземного капіталу.

Сьогодні із загальної суми коштів, використаних підприємствами та організаціями, на розвиток і вдосконалення виробництва йде 20%, на соціальний розвиток - 8%. Найбільшу частку в сумі використаних коштів становлять платежі до бюджету - 45% (у 1992р. - 35%). У той же час у загальному обсязі власних та залучених коштів підприємств основним джерелом фінансових ресурсів, як і раніше, залишається прибуток - 56%, на частку амортизаційних відрахувань припадає 24%, асигнування з бюджету та позабюджетних фондів становлять близько 9%, кредити банків - понад 11%.

Розглядаючи перспективи використання власних та залучених коштів підприємств для фінансування інвестицій можна виділити такі проблеми.

1. Прибуток підприємств як джерело інвестицій. Нестачу фінансових ресурсів підприємства намагаються поповнити за рахунок підвищення цін на свою продукцію. Проте, збільшуючи ціни, підприємства зіштовхуються з обмеженням попиту, що призводить до проблем з реалізацією продукції та, як наслідок, до спаду виробництва. Це може поставити на грань банкрутства багато підприємств.

2. Амортизаційні відрахування. Зростаюча інфляція знецінила власні кошти підприємств, накопичені за рахунок амортизаційних

відрахувань, та фактично девальвувала це джерело капіталовкладень. Щоб підвищити стійкість власних нагромаджень підприємств уряд

України з 1992 р. прийняв рішення про переоцінку основних фондів для приведення їх балансової вартості до відповідності з цінами та умовами відтворення. Зростання вартості основних фондів підприємств та їх амортизаційних відрахувань пропорційно темпам інфляції дозволяє збільшити джерела власних коштів для фінансування капіталовкладень. Тому одним з найважливіших заходів по підвищенню внутрішньої інвестиційної активності може бути інфляційний захист амортизаційного фонду шляхом регулярної індексації балансової вартості основних коштів. Щоб запобігти використанню амортизаційних фондів на потреби споживання, уся сума амортизаційних відрахувань, так само як і призначена для фінансування капітальних вкладень частина прибутку, повинна акумулюватись на спеціальних рахунках, що відкриваються в банках за місцем розташування підприємства, з виплатою відповідного відсотка по вкладу та контролем банку за цільовим витрачанням накопичених коштів. Проте реалізація цих заходів вимагає значного розширення банківської інфраструктури, нерозвиненість якої особливо характерна для регіонів.

3. Бюджетне фінансування. Різке збільшення дефіциту держбюджету не дозволяє у наш час розраховувати на вирішення інвестиційних проблем за рахунок централізованих джерел фінансування. При обмеженості бюджетних коштів держава буде змушена перейти від без зворотного бюджетного фінансування до кредитування. Зміцніть контроль за цільовим використанням пільгових кредитів. Для забезпечення гарантій повернення кредиту необхідно впровадити систему застави майна у формі нерухомості, зокрема землі. Законодавча база цього створена Законом про заставу. Державні централізовані вкладення передбачається спрямовувати на реалізацію обмеженого числа регіональних програм, створення особливо ефективних структуроутворюючих об'єктів, підтримання державної інфраструктури, подолання наслідків стихійних лих та надзвичайних ситуацій, вирішення найбільш гострих соціальних та економічних проблем.

З часом усе більше уваги в галузі регіональної інвестиційної політики буде приділятися залученню приватних та іноземних інвестицій. Для стимулювання приватних інвестицій в об'єкти, рекомендовані відповідно до прогнозів розміщення продуктивних сил та регіональних програм, будуть використовуватись такі економічні регулятори, як інвестиційна субсидія (визначений відсоток з кошторисної вартості об'єкта), пільговий інвестиційний кредит, виплата інвестиційних премій за спорудження об'єктів у встановлені строки, відшкодування комерційним банкам різниці у відсотках за пільговий інвестиційний кредит та ін.

4. Банківський кредит. Довгострокове кредитування, особливо в умовах підприємництва, що зароджується, могло б стати одним з

важливих джерел інвестицій. Проте інфляція робить довгостроковий кредит не вигідним для банків.

5. Кошти населення. Як джерело фінансування капітальних вкладень можна використовувати залучення коштів населення шляхом продажу акцій підприємств, що приватизуються, та інвестиційних фондів. Це також є й одним із шляхів захисту особистих заощаджень громадян від інфляції.

6. Запобігання відтоку капіталу. За останні роки в Україні склався шар підприємств та підприємців, що накопичили великі капітали. Проте нестійкість становища в країні робить для них не вигідним та ризиковим реінвестування прибутку в економіку, у результаті чого зароблені кошти переводяться у конвертовану валюту та осідають у Західних банках. За кордон із країни щорічно переказується багато мільярдів доларів. Отже, найважливішим напрямком активізації інвестиційної діяльності повинно стати створення умов для запобігання відтоку та повернення вітчизняного капіталу. Йдеться про заходи щодо поліпшення загального інвестиційного клімату.

Фінанси у природокористуванні – це система відносин по формуванню і використанню фондів грошових засобів, що обслуговують процеси охорони, відтворення природних ресурсів і підтримання екологічної безпеки. Існуюча в Україні система фінансування включає:

- фонди охорони природи (екологічні фонди) - створені на всіх рівнях в складі бюджету за рахунок платежів за забруднення;
- фонди відтворення природних ресурсів – створені в бюджетах за рахунок платежів за використання ресурсів;
- бюджетні кошти, що виділяються для фінансування природоохоронних програм, заходів по галузях;
- кредитні ресурси банків;
- страхові фонди (накопичені в бюджеті або в страховій компанії);
- засоби міжнародних фінансових фондів і програм (гранти);
- спеціалізовані фонди охорони, створені на підприємствах–природокористувачах, що спрямовуються на екологічну модернізацію виробництва, інвестиційні проекти.